

Jiří Tourek

Eldorado versus nový Jeruzalém. Proměny ideální podoby města pod tlakem evropské avantgardy

Posudek vedoucího diplomové práce

FHS UK 2009

Se studentem Jiřím Tourkem jsem měl možnost se setkávat po delší dobu jeho studia na Fakultě humanitních studií UK v Praze. Byl pravidelným účastníkem mých seminářů věnovaných teorii architektury a města a patřil zde vždy k neaktivnějším (spolu se mnou dokonce editoval sborník textů vzešlých z tříletého semináře Metropolis). Naše konzultace tématu diplomové práce a jeho zpracování tak vzešly zcela přirozeně z předchozích dílčích diskusí a seminárních příspěvků. Výsledný text není žádnou „rychlou kváskou“, vznikl více jak rok, postupně a systematicky, z vlastní iniciativy autora, ovšem právě tak s mým dohledem.

Tématem předložené diplomové práce je pečlivá expozice dvou podob moderního pojetí města, jak je nalezneme u teorií evropských avantgardistů na jedné straně a v praxi manhattanské architektury na straně druhé. Zatímco první z nich klade důraz především na racionální rozvrh města, jeho strukturovanost, řízení a řád, druhé sází na spontaneitu vývoje, svobodnou, byť i nepředvídatelnou aktivitu svých obyvatel. Cílem obou koncepcí je dosažení ideálu dobrého života ve městě – obě ambiciózně projektují jakýsi moderní ráj na zemi. Každá však ve zcela jiné podobě, jež vtipně a přesně vyjadřují termíny obsažené v názvu diplomové práce: nový Jeruzalém a Eldorado. Jinou zkratkou používanou v této práci je zosobnění těchto pozic skrze dva klíčové teoretiky a praktiky urbanismu 20. století: Le Corbusiera a Rema Koolhaase. Práce detailně vypracovává charakteristiky těchto dvou pozic a přesvědčivě dokládá, že jejich protiklad, ale i komplikovaná spřízněnost do značné míry určily osudy měst 20. století.

Po formální stránce se může zdát, že práce není ničím více ani méně než komentářem českého překladu knihy R. Koolhaase *Delirious New York* (Třešticí New York). Rád bych se hned vyslovil k možné pochybnosti, zda je komentář jedné knihy dostatečným úkolem pro absolventskou práci na vysoké škole humanitního směru. Zaprvé se domnívám, že dobře zpracovaný komentář formální parametry diplomové práce splňuje – a v tomto případě beze sporu o dobře odvedenou práci jde. Zadruhé však pokládám za důležité zdůraznit, že předložená práce pouze nepopisuje a neparafrázuje jeden text, nýbrž jej interpretuje a rozvíjí s pomocí mnoha dalších (za všechny zmiňme klíčovou, byť odvážnou analogii, uvedenou v závěru práce, k Patočkovu konceptu radikální a moderantní civilizace a jejich vztahu). A konečně je třeba říci, že komentování a interpretace si nezasluhuje jakákoli kniha, nýbrž jen text nesnadný, mnohovrstevnatý a závažný. Čtivost a esejistický styl Koolhaasova *Třešticího New Yorku* mohou výše zmíněné charakteristiky zakrývat, ovšem pouze do té chvíle než se čtenář pokusí sám, vlastními slovy zformulovat, co to vlastně čte. Zachytit celkový smysl knihy, její směřování, rafinovanou výstavbu se pak ukáže jako značná obtíž.

Utkat se právě s touto obtíží se však, a po mém soudu velmi úspěšně, pokouší předložená práce Jiřího Tourka. Nesnaží se napodobovat styl *Třešticího New Yorku* (takové epigonství by bylo spíše bezcenné), přebírá pouze klíčové termíny a z nich velmi precizně, systematicky skládá svou osnovu. Právě ve vyostření pojmů, vyjasnění jejich významu i vzájemného vztahu, a jejich uvedení do nových souvislostí lze spatřovat vlastní přínos práce. Zde Jiří Tourek ke Koolhaasovi skutečně dodává něco navíc.

Naproti tomu se lze patrně oprávněně ptát, zda toto konceptuální vyjasnění nejde na úkor zjednodušení problému. Nejde jen o to, že pojmout vývoj uvažování o městě ve 20. století pouze skrze polaritu zcela spontánní vývoj versus absolutní řád, znamená zabývat se pouze extrémními pozicemi (je třeba však dodat, že nikoli abstraktními, ale reálně existujícími), a že by stálo za to upřít pozornost i do prostoru mezi nimi. Vedle toho totiž sám newyorský Manhattan, jak jej ve své knize líčí R. Koolhaas, nepředstavuje pouze jeden pól předložené polarity. Na jedné straně je totiž jeho urbanistický půdorys založen na nejracionalnějším možném rozvrhu – slavné ortogonální mřížce ulic a tříd (porušené pouze diagonální Broadwayí), na straně druhé v rámci této rigidně, od počátku naplánované struktury je již ponechána volnost pro otevřený vývoj. Každý díl mřížky, pozemek jednoho mrakodrapu, představuje město o sobě, jehož náplň a budoucí vývoj již – z povahy jeho velikosti – nelze dále kontrolovat. New York tak zosobňuje jedinečné spojení řádu a spontánnosti, nikoli jen jednu stranu tohoto protikladu. A lze říci, že právě díky tomuto spojení se stal natolik úspěšným, že převzal roli hlavního města 20. století.

Tolik moje obecná připomínka. Řadu dílčích připomínek jsem autorovi předal v průběhu psaní práce a on je ve finální verzi po většinou zohlednil. V tomto směru tedy již nechávám prostor oponentovi. Rád bych ještě na závěr vyzdvihnul, že se Jiří Tourek rozhodl pro pokračování a rozvíjení práce na tématu teorie současného města i po – jak doufám úspěšném – absolutoriu: zatímco diplomová práce měla těžiště v první polovině 20. století, projekt jeho doktorské práce se soustřeďuje na období od počátku 80. let, v němž se po periodě odmítnutí jakéhokoli celkového uvažování o městě setkáváme s obnoveným zájmem o urbanismus a jeho kontext.

Závěrečné hodnocení:

Diplomovou práci Jiřího Tourka jednoznačně doporučuji k ústní obhajobě před komisí a navrhuji ji ohodnotit známkou **1 (výborně)**.

V Praze 5. září 2009

Cyril Říha, Ph.D.